

גליון מס' 56

ב"ה, ערב שבת קודש פרשת שמות תשפ"א

כ"ק רוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

צדיקים וידידים

צילום: אשרי בהאדיטש

מעיינותיך חוצה

ביקור בספריית מעיינותיך
מדור חדש

גלות מצרים ברוחניות

הגה"ח רבי יואל כהן

פתוך שלא לשמה

פניני חסידות לדף היומי

שילוב של שפלות ורוממות

דרכו של רבנו הזקן פאת
הגה"ח ר' חיים שלום דייטש

מארג מיוחד לרגל כ"ד בטבת
יופא דהילולא
דרבנו הזקן בעל התניא:

- ידידותו האמיצה עם סנגורם של ישראל, הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב
- הביקורים ההדדיים וגילויי החיבה המפעימים עם הרה"ק רבי נחמן מברסלב
- הפגישות עם גאוני ליטא: רבי יהושע פשקלוב, רבי משה 'חריף' ורבי יואל 'חסיד'

שמות

הנקודה שבה מתחילה גלות מצרים

התחלת השעבוד נעשה מצבם של בני ישראל גרוע הרבה יותר (ובזה גופא כמה שלבים ודרגות, עד "תכבד העבודה"), ובכל זאת השלב הזה נכלל בירידה הקודמת למצרים, ואילו על ה"משוי של מצרים", שהתחיל עם מות יוסף, נאמר "הבאים מצרימה", היינו שזו הייתה ביאה חדשה, "כאילו אותו יום נכנסו למצרים".

נקודה זו בולטת גם בכך ששתי הירידות האחרונות נכללות שתייהן בספר שמות, ספר הגלות והגאולה, ואילו הירידה הראשונה של יעקב ובניו מופיעה בנפרד בספר בראשית. מכאן, שה"משוי" שהתחיל במות יוסף הוא כבר התחלתה של גלות מצרים, "הבאים מצרימה", והשעבוד שלאחר מכן הוא רק שלב נוסף, הנכלל באותה גלות.

ולכאורה בהשקפה ראשונה נראה להפך. ה"משוי של מצרים" שהתחיל אחר מות יוסף אמנם הוא ירידה, אבל לא נוראה כל-כך, שכן בני ישראל עדיין היו אזרחים חופשיים. ואילו כשהתחיל השעבוד בעבודת פרך זוהי ירידה גדולה לאין ערוך. אם כן, מה פשר קביעת הכתוב שדווקא ה"משוי", ולא השעבוד, הוא עיקרה של הירידה למצרים?

כשהטבע נהפך לאיליל

הביאור בזה בפנימיות העניינים יובן בהקדמת נקודה יסודית, שכל עניין גלות מצרים ופרטי מהלכה, ה"משוי של מצרים" ושעבוד מצרים, היו לא רק כפשוטם בגשמיות, אלא עיקרם ושורשם הוא גלות ושעבוד במובן הרוחני. עניינה של 'מצרים' הוא כלשון המדרש "כל המלכיות נקראו על שם מצרים, על שם שהם מצירות לישראל" (ב"ר טז, ד).

עניינה של מצרים מבואר בכתוב: "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה, לא כארץ מצרים היא... אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק" (עקב יא, יא). וכפירוש רש"י: "ארץ מצרים היתה צריכה להביא מים מגילוס ברגלך ולהשקותה... אבל זו (ארץ ישראל) למטר השמים תשתה מים".

מה החיסרון בהשקיה מהגילוס? המים הם צורך חיוני לקיום האדם, ומבואר בדברי חז"ל שהקב"ה קבע "שלא תהא הארץ שותה אלא מלמעלה", שהשפעת המים בעולם היא באופן ש"למטר השמים תשתה מים" - כדי "שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה" (ב"ר יג, ט). הצורך בגשם גורם לאדם לחוש שהוא תלוי בקב"ה ואינו יכול להסתדר בכוחות עצמו.

אמנם גם בארצות אחרות, נוסף לארץ ישראל, יורדים גשמים, אבל ההשגחה האלוקית שבגשמים היא מיוחדת בארץ ישראל, כפי שמסיים הכתוב (שם יב): "ארץ אשר ה' אלוךך דורש אותה, תמיד עיני ה' אלוךך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", וכמאמר חז"ל: "ארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו, וכל העולם כולו על ידי שליח" (תענית יא, א). משמעות הדברים היא שעניין הגשמים "שיהיו הכל תולין עיניהם כלפי מעלה" - נמצא בגלוי בארץ ישראל (אף שבגשמיות ובחיצוניות לא ניכר ההבדל, אבל בפנימיות, ההשגחה בארץ ישראל היא בגלוי וקל יותר לחוש אותה). ההפך מזה הוא במצרים, שבה ההעלם והסתרה על ההשגחה

בסוף חומש בראשית למדנו על שנותיו האחרונות של יעקב במצרים ופטירתו שם. אחר-כך התורה מספרת על התנהגותו של יוסף עם אחיו, ועל פטירתו בהיותו בן מאה ועשר שנים. נמצא שספר בראשית מסתיים בנקודה שבה בני ישראל כבר חיים במצרים עשרות שנים.

והנה ספר שמות נפתח בפסוק "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה". שואל המדרש: "הבאים מצרימה? ! וכי היום באים? ! והלא ימים רבים היו להם שבאו למצרים! אלא כל זמן שיוסף היה קיים לא היה להם משוי של מצרים, מת יוסף - נתנו עליהם משוי, לפיכך כתיב 'הבאים' כאילו אותו יום נכנסו למצרים" (שמו"ר א, ד).

בוה מתבאר לא רק לשון הכתוב "הבאים מצרימה" אלא עצם הצורך לספר על אודות ביאת בני ישראל למצרים, בשעה שהתורה כבר סיפרה על כך בספר בראשית: "ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" (ויגש נח, ו) ושם מפורטים שמות כל בני ישראל שירדו למצרים, וביתר פירוט מבפרשת שמות. אם כן, למה התורה חוזרת על כך שוב?

אלא ש"הבאים מצרימה" הנאמר בפרשת ויגש ו"הבאים מצרימה" הנאמר בפרשת שמות הם בעלי תוכן שונה לחלוטין. בפרשת ויגש מדובר על "הבאים מצרימה" כפשוטו, על הירידה למצרים, אבל בלי ה"משוי של מצרים"; ואילו לאחר "וימת יוסף" הושם עליהם ה"משוי של מצרים", וכאן התחיל מחדש "הבאים מצרימה", במובן אחר.

בהמשך אומר המדרש, על הפסוק "וימת יוסף וכל אחיו וכל

עניינה של מצרים הוא 'מיצר לישראל'. יהודי קשור עם הקב"ה יודע שאין עוד מלבדו. ומה ש'מיצר לישראל' הוא כאשר חוזרת הרגשה שכביכול יש עוד מציאות חוץ מהקב"ה שיש לה חס ושלום כוח להנהיג בעולם

הדור ההוא" (שמות א, ו): "ללמדך, שכל זמן שהיה אחד מהם קיים, מאותן שירדו למצרים - לא שעבדו המצרים בישראל" (שמו"ר שם, ח). וכמבואר במפרשים (מהר"ם), אחרי מות יוסף התחיל רק "משוי של מצרים" ("ירדו מכבודם, וניתן עליהם משא של אנשי מצרים"), אבל "שעבדו המצריים בישראל", השעבוד בעבודת פרך (ש"החזיקום לעבדים) - התחיל רק אחרי ש"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא".

נמצא שהיו שלוש תקופות: א) ירידת יעקב ובניו למצרים, שאז לא היה אפילו "משוי של מצרים", ובכל זאת הייתה זו ירידה, כמו שנאמר ליעקב "אנכי ארד עמך מצרימה" (ויגש מו, ד). ב) לאחר ש"וימת יוסף" (בסוף פרשת ויחזק, כשהתחיל "משוי של מצרים"). ג) לאחר ש"וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא", כשהתחיל השעבוד.

כאן יש דבר שראוי לתשומת לב: על השלב הראשון נאמר "הבאים מצרים", וגם על השלב השני נאמר שוב "הבאים מצרימה", אבל על השלב השלישי לא נאמר "הבאים" ! אמנם עם

יעקב אבינו, מהברכה האלוהית. ולכן אף-על-פי שבמשך הזמן נחלשה הרגשת ההשגחה האלוהית, אבל עדיין ידעו וזכרו זאת.

אבל אחרי שמתו כל אחי יוסף וכל הדור ההוא, אזי "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" – הוא לא ידע את כל העניין שהטבע בא מהקב"ה, ונשכח כל עניין ההשגחה האלוהית, וזוהי התחילת שעבוד מצרים.

שני השלבים המסופרים בפרשת שמות הם בכללותם אותו עניין, ולכן לא נאמר בשלישית "הבאים מצרימה". במצרים היו שלושה זמנים: א) כאשר האלוהות האירה בגלוי. כשיעקב ויוסף הביאו עמם למצרים את גילוי האור האלוהי שהאיר בארץ ישראל, שבה ראו במוחש את הברכה האלוהית שלמעלה מהטבע. ב) לאחר מות יוסף, כאשר כבר לא ראו אלוהות אבל ידעו והבינו בשכל, כי עדיין "ידע את יוסף". ג) אחרי מות כל הדור ההוא, כאשר נוצר מצב "לא ידע את יוסף" – נשכחה אפילו הידיעה השכלית.

המעבר בין התקופה הראשונה לשנייה הוא ירידה וחסרון של עניין פנימי ומהותי, שהפסיק להאיר האור האלוהי והחל לשרור במצרים חושך רוחני. ולכן נאמר "הבאים מצרימה" – "כאילו אותו יום נכנסו למצרים". לעומת זה, המעבר בין התקופה השנייה לשלישית אינו מבטא ירידה מהותית, שהרי האור בכל אופן כבר אינו מאיר, אלא שקודם עוד ידעו והבינו בשכל את עניין ההשגחה ואחר-כך הפסיקו להבין ולדעת ונשכח העניין גם משכלם, "אשר לא ידע את יוסף". אבל מכיוון שכל עניין השכל הוא חיצוני (לעומת ראייה בעיניים, כפי שהיה בארץ ישראל) נמצא שזה הבדל חיצוני ולא מהותי. לכן שתי התקופות נכללות באותה ירידה, באותו "הבאים מצרימה" שבפתיחת ספר שמות.

הפיכת המטה לנחש

האמור לעיל מסביר ענין פלאי בקשר לגאולת מצרים: מסופר בפרשה שכאשר משה חשש "והן לא יאמינו לי", הרי האות והסימן הראשון שנתן לו הקב"ה היה שייקח את המטה "וישליכוהו ארצה ויהי לנחש" (שם ג), וכך היה בפועל, כמסופר בפרשה הבאה: "וישליך אהרן את מטהו לפני פרעה לפני עבדיו ויהי לתנין" (וארא ז, י), ואחר-כך גם חרטומי מצרים "וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים, ויבלע מטה אהרן את מטהם" (שם יב).

מה הרעיון שבזה, שהסימן הראשון ליציאת מצרים הוא שמטה נהפך לנחש? אלא שהנחש והתנין מורה על קליפת פרעה, שעליו נאמר "התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו" (יחזקאל כט, ג). הוא מאמין בכוחו ועוצם ידו, ותכלית גאולת מצרים היא להורות שגם הנחש מקורו ב'מטה האלוקים'! אמנם הוא נראה כוח טבעי, ועד שנעשה עבודה זרה, אבל הגאולה גילתה שכל זאת ברא הקב"ה! עניין זה נרמז בזה שהמטה נהפך לנחש, להראות שמקורו של הנחש הוא במטה האלוקים.

ועדיין עלולה לעלות מחשבה – אמנם מקורו של הנחש במטה האלוקים, אבל עכשיו, לאחר שהוא כבר הפך לנחש, לקליפה ועבודה זרה, כבר אין לקב"ה שליטה עליו ח"ו. לכן הראה משה שאפילו אחרי שנעשה לנחש עדיין מטה האלוקים הוא השליט עליו – "ויבלע מטה אהרן את מטהם" – מטה האלוקים 'בולע' את הנחש ומבטל את קליפת פרעה. כך מתחילה הגאולה, כשמתגלה שהגלות, עם כל הכרוך בה, הנחש והנילוס, הכול בא מאת הקב"ה. ובדומה לזה בקשר לגלות הנוכחית: ידוע המבואר בספרים שהמילים 'גולה' ו'גאולה' בנויות מאותן אותיות, וכל ההבדל הוא "תוספת האלף שעל ידו נעשה מבחינת גולה בחינת גאולה" (לקוטי תורה בהעלותך לה, ג). האלף מורה על הקב"ה, "אלופו של עולם", כמובא בכוונת קריאת שמע "ה' אחד", שהחיית מורה על ז' רקיעים וארץ, הדל"ת על ד' רוחות העולם, והאלף מורה על הקב"ה, "אלופו של עולם". והיינו שיש לדעת שהקב"ה הוא ה'אלוף' והשליט בעולם, בחיית ובדלית, ואפילו בגולה! גם כאשר רואים רק טבע, נילוס ונחש ותנין, ולא רואים שום עניין שלמעלה מהטבע, הרי כאשר יהודי מגיע להכרה שגם בגולה נמצא ה'אלף', "אלופו של עולם" – נעשה מ'גולה' גאולה.

(על-פי לקוטי שיחות, כרך ו, עמ' 28)

העליונה הוא מוחלט. המים לקיום המדינה אינם באים מן השמים, אלא על-ידי הנילוס שעולה מזמן ומשקה את השדות (ראה רש"י מקץ מא, א). במצב כזה, שבו הכול מתנהל על-פי הטבע, עלול להיות "ורם לבבך ושכחת את ה' אלוהיך" (עקב ח, יד), האדם עלול לשכוח שיש בורא המנהיג את העולם, ולחשוב ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה" (שם יז).

זה מה שקרה בפועל במצרים – המצרים עשו מהנילוס עבודה זרה, "פרעה והמצריים היו עובדין ל"אור" (תנחומא וארא יג), "נילוס עולה ומשקה את הארץ, ומצרים עובדים לנילוס" (רש"י וארא ז, יז). היינו שהם האמינו בטבע ולכן עשו מהנילוס אליל, ובעיניהם הוא המחיה ומפרנס אותם.

זהו התוכן הרוחני של הירידה למצרים ושל גלות מצרים – ההרגשה שהטבע הוא השולט בעוד ההשגחה האלוהית מוסתרת. לכן מצרים עניינה שהיא 'מיצר לישראל'. יהודי קשור עם הקב"ה ויודע ש"אין עוד מלבדו". ומה ש'מיצר לישראל' הוא – כאשר חודרת הרגשה שכביכול יש עוד מציאות חוץ מהקב"ה שיש לה חס ושלום כוח להנהיג בעולם, בלי תלות בקב"ה.

אלא שבזה גופא יש כמה שלבים, וכפי שיתבאר.

הברכה שהחלישה את הקליפה

מסופר בתורה שכאשר יעקב אבינו ירד למצרים והתייצב לפני פרעה הוא בירך אותו – "ויברך יעקב את פרעה" (ויגש מז, י). ומה ברכה ברכו? שיעלה נילוס לרגליו. לפי שאין ארץ מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה, ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ" (רש"י על-פי מדרשי חז"ל). לכאורה זה דבר פלא, שהרי הנילוס היה העבודה זרה של מצרים, וכיצד יעקב מברך את הנילוס?

אלא על-פי הנ"ל מובן שבזה יעקב אבינו החליש את העבודה זרה. הוא הראה וגילה שאפילו בארץ מצרים, שבה שולט לכאורה הטבע, ואפילו בנילוס המסמל את כוח הטבע של מצרים, שאינה זקוקה לגשמים – שולט הקב"ה. כאשר הוא מברך בשם הקב"ה, הרי ברכתו של הקב"ה פועלת שיניו בנילוס! כך ראו בגלוי שהקב"ה מנהיג ושולט גם במצרים ובנילוס.

אבל גם אחרי ברכת יעקב, שגילתה את שליטת הקב"ה במצרים, מובן שעדיין אין היא דומה לארץ ישראל ולשאר הארצות, שהרי הקיום שם הוא על-ידי גשמים, "למטר השמים", ואילו במצרים הקיום הוא מהנילוס, אלא שהייתה בו ברכת יעקב. והברכה גם לא הייתה קשורה לעצם הקיום של מצרים, אלא רק "שיעלה הנילוס", שזה ענין של מניעת טרחה בהעברת המים מהיאור, אבל עצם קיום המדינה של מצרים נשאר מהנילוס הטבעי. לכן הירידה למצרים מסמלת ירידה רוחנית. זו הירידה הראשונה, "הבאים מצרימה", המוזכרת בספר בראשית.

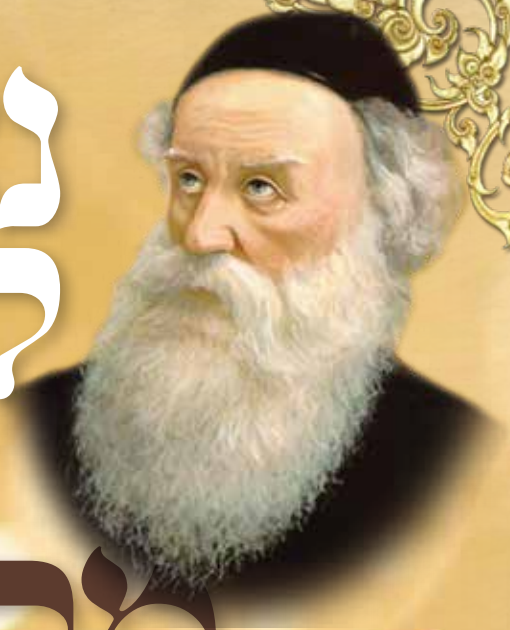
אבל כל זמן שיעקב אבינו חי, ואף אחר כך, "כל זמן שיוסף היה קיים – לא היה להם משוי של מצרים". שכן גם יוסף הוא המשך של יעקב, "אלה תולדות יעקב – יוסף", וכל ענייני יעקב באו על-ידו, וגם ברכת יעקב לנילוס באה על-ידי ש"ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמידהו לפני פרעה". לכן בחיי יוסף עדיין היה מורגש בגלוי שגם הנילוס מושפע מברכת הקב"ה, ולכן לא היה עוד "משוי של מצרים".

אבל "משמת יוסף – נתנו עליהם משוי". אחרי מות יוסף נפסקה הברכה בנילוס, ונעשתה בארץ מצרים הנהגה הנראית טבעית לגמרי, שקיום הארץ הוא על-ידי הנילוס בלבד, בלי ברכת ה' כלל. אפשר היה לחשוב שהנילוס עצמו חס ושלוש הוא המשפיע, וזה עלול לגרום שישכחו לגמרי על הקב"ה ויחשבו ש"כוחי ועוצם ידי". בכך התחיל המשוי של מצרים ש'מיצר לישראל', מצב בו הטבע מסתיר ועלולים לשכוח את ההשגחה האלוהית ולהתנתק מהקב"ה. לכן נוצר בזה מחדש מצב של "הבאים מצרימה", "כאילו אותו יום נכנסו למצרים".

אבל אפילו אחר מות יוסף טרם התחיל שעבוד מצרים. עדיין זכרו וידעו את יעקב ויוסף. זכרו שהם בני ישראל, שבאו מארץ ישראל, והם עוד חיו במקום ש'תמיד עיני ה' אלוהיך בה'. גם בניהם שנולדו במצרים ידעו שהברכה בנילוס באה מברכתו של

נא להקדוש באר מקדושים'

טעימה מהוד הקדומים של שיח סוד שרפי קודש, קשריו של רבנו הזקן, בעל התניא זי"ע, עם ענקי החסידות ומאורי ישראל בימיו • ידידות אמיצה עם סנגורם של ישראל הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע • פגישת שלושת גדולי ה'מתנגדים' לאחר היציאה ממאסר • פניני אור מביקוריהם ההדדיים של בעל התניא והרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע • מארג מיוחד לרגל יום ההילולא של בעל התניא ביום כ"ד בטבת

הרב לוי יצחק הולצמן

החסידות סוטה מדרך התורה והמצוות, ובכל עת היה מזהיר את קהל החסידים לכל יעוררו מחלוקות ומדנים ושלא ישיבו מאומה למחרפיהם. מפורסמת אזהרתו הנחרצת לחסידים לאחר שחרורו ממאסרו בעקבות הלשנת מחרחרי ריב: "לבלתי רום לבכם מאחיהם, ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם חס ושלו, הס מלהזכיר באזהרה נוראה, רק להשפיל רוחם ולבם במדת אמת ליעקב מפני כל אדם". ההודמנות שנקרתה בפניו לימים לפגוש שלושה מגדולי הדור ה'מתנגדים', הייתה מאורע משמעותי בתהליך ההחלמה מאש המחלוקת שבערה קודם לכן.

פרשיה מרתקת נוספת היא מסכת קשריו של רבנו הזקן עם הרה"ק רבי נחמן מברסלב, שנלקטה בידי הרה"ח ר' יהושע מונדשיין ז"ל, שחיברו 'מסע בארדיטשוב' עסק בין היתר בנושא זה. הסיפורים חושפים טפח ומכסים טפחיים מאותו קשר נשגב ומסתורי.

כבר בהיותו עול ימים, התנשא והתעלה רבנו הגדול, בעל התניא ושולחן ערוך הרב, בחכמתו ובקיאותו בכל חדרי תורה. ומעת שגילה את אור החסידות בבית מדרשו של רבו המגיד ממזריטש, רוח אחרת הייתה עמו והחל לבנות את היכל מחשבת החסידות ולשרטט את קומותיו וכל פרטיו. במזריטש דבקו בו ידידי גדולי החסידות באהבה עזה, ואף חבריו הקדושים שנפרדה דרכם מדרכו לא הסתירו את הערצתם וחיתתם ורוח ידידות שררה ביניהם. דומה כי מסכת הקשרים העמוקים בין רבנו הזקן והרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, ככל שהגיעה לידינו, ממחישה היטב את רוח האהבה החסידית-מזריטשית.

בד בבד עם הנהגת וביסוס החסידות ברוסיה הלבנה ויצירת שיטת חב"ד, נאליך רבנו הזקן להתמודד עם ההתנגדות העזה לחסידות, וכל ימיו עסק בבקשת השלום והשקט. עוד בהיותו תלמיד המגיד נסע לוויילנה ולשקלוב על מנת להוכיח במו פיו הקדוש כי אין

במחיצת ה'קדושת לוי'

הפערים שהיו ביניהם רק חיזקו את אותה ידידות ורעות מיוחדת. הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב, סנגורם של ישראל ובעל 'קדושת לוי', נמנה עם ראשוני התלמידים של הרב המגיד, בעוד הרה"ק

כבר בימי צעירותם, בעת ישיבתם בבית המדרש המזריטשאי, נקשרו בקשר אמיץ ועמוק נפשותיהם של שני התלמידים שהאירו לימים את העולם היהודי כולו באור קדושתם וחסידותם. נדמה כי

קברי צדיקים אינם מטמאים. ציונו המקורי של הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ז"ע שנחשף והתגלה אך לאחרונה

רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל התניא, היה מן הצעירים. לכל אחד מהם הייתה דרכו הייחודית בקודש בקבלת דברי החסידות מרבם הגדול: בעוד רבי לוי יצחק היה מתלהט בשלהבת קודש ויוצא מכליו בדריכות והתפעלות עצומה על כל אמרה, היה רבי שניאור זלמן לעומתו נותר על עמדו ומתבונן בהעמקה בדברי המגיד (תורת שלום עמ' 82).

הרה"ק מברדיטשוב הפליא את גודל השגת החסידות של בעל התניא, והיה מורגל על לשונו הפתגם: "כולנו אכלנו מקערה אחת, אך ה'ליטאי' הזה לקח את השמנת". בשעה שיצא ספר התניא לאור עולם והגיע לידי הברדיטשובי, קרא בהתפעלות "פלאי פלאים! להכניס אל-גדול ונורא בין עליו של ספר כה קטן". רבי שניאור זלמן מצדו הפליא את צדקותו וגדולתו של רבי לוי יצחק. כאשר אמר דברי חסידות בנוכחותו, סיים את הדברים בהכרזה: "צדיק ה' בכל דרכיו. הקב"ה צדיק למעלה, ורבי לוי יצחק צדיק למטה" (מופיע ב'בית רבי' וכעין זה העיד כ"ק אדמו"ר מטאהש זצ"ל ששמע איש מפי איש מן הנוכחים).

ה'ליטאי' צופה יפה

בחוודש תשרי תקנ"ט נאסר בעל התניא בידי השלטונות. בטרם נלקח מליאזני לפטרבורג, הורה כי אחד החסידים ייסע מיד לברדיטשוב כדי למסור פדיון נפש לרבי לוי יצחק. כאשר הגיע השליח לברדיטשוב, נכנס מיד אל הרב לספר לו על המאסר. כששמע זאת רבי לוי יצחק נפל על הארץ, התגולל בעפר וצעק צעקה גדולה. לאחר מכן שאל את השליח האם רבי שניאור זלמן היה טרוד בעת מאסרו, והלה השיב בחיוב. "האם היה טרוד בחיצוניות או בפנימיות?", שאל שוב הרב. "היה טרוד רק בחיצוניות ולא בפנימיות", השיב האיש, "כי ראיתי שאת נעלי הבית שכח לקחת ואילו את הטלית והתפילין לא שכח". התפעל הרב מן התשובה והפטיר "ה'ליטאי' צופה יפה".

לאחר מכן נפנה הרב לסדר את פדיון הנפש ושאל את השליח מה שם אמו של רבי שניאור זלמן. הלה השיב כי שכח לשאול קודם נסיעתו, וכאשר נזכר בהיותו בדרך שאינו יודע את שם האם, לא רצה לחזור לליאזני מפני שרבו הורה לו לנסוע מיד לברדיטשוב. על שולחנו של רבי לוי יצחק היה מונח חומש. פתחו הצדיק ונפתח לו בפרשת מקץ בפסוק "וירא יעקב כי יש שבר במצרים" ואמר: "שב"ר ראשי תיבות שניאור בן רבקה". לאחר גאולת בעל התניא ב"ט ככסלו שלח איגרת מיוחדת לבשר לרבי לוי יצחק על הצלתו. "לכבוד אהובי הרב הגאון הגדול המפורסם, בוצינא קדישא חסידא ופרישא, פאר הדור עמוד הימיני נר ישראל, מוה"ר לוי יצחק", בתארי חיבה והערצה אלו נפתח מכתבו של בעל התניא, ובו מתאר כידוע כי בשעה שקרא את פסוק התהלים "פדה בשלום נפשי", יצא בשלום ממאסרו.

החתונה הגדולה בז'לובין

בשנים הבאות נעשו שני הצדיקים מחותנים פעמיים: שניים מנכדיו של הרה"ק מברדיטשוב התחתנו עם שתיים מבנותיו של האדמו"ר האמצעי בנו של בעל התניא. החתונה הראשונה התקיימה בסיון תקס"ז בעיירה ז'לובין, הנמצאת על אם הדרך מלאדי לברדיטשוב, ונודעה בתואר 'החתונה הגדולה'. צלמים לא היו במקום ואף לא עיתונאים, אך סיפורי החסידים ברטט ובזיע על ההתרחשויות בחתונה זו עברו במסורת מדור לדור.

אבי החתן, רבי מאיר בנו של הרה"ק מברדיטשוב, נפטר בדמי ימיו שנה קודם לכן, ומצויה בידינו איגרת ששיגר בעל התניא לניחום האבלים ובה ביאור עניין 'סילוקן של צדיקים'. כך שהחתונה הגדולה בתום שנת האבלות, אכן הייתה מאורע שמח במיוחד, בה נתרפאה כל המשפחה – משפחת החסידים.

בתיאורי החתונה וימי השבע ברכות ניתן להבחין בדרכיהם השונות בקודש של הצדיקים, ועם זאת בהתוועדותם בצוותא מתוך אהבה וחיבה וכלי מחלוקת. בעת ישיבתם יחד בימי החתונה, ביקש רבי לוי יצחק מרבי שניאור זלמן שיורה לבנו רבי דובער

כששמע רבי לוי יצחק את דבר המאסר נפל על הארץ, התגולל בעפר וצעק צעקה גדולה. לאחר מכן שאל את השליח האם רבי שניאור זלמן היה טרוד בעת מאסרו, ושוב נחרד כשזה השיב בחיוב

(האדמו"ר האמצעי) לומר דברי חסידות לפניו, וישב והקשיב לדברים בהתפעלות גדולה כדרכו. לבסוף לא יכול היה לכלוא את רוחו בקרבו, קם בסערה וכיסה את ראשו של רבי דובער בטלית קטן שלו, בקוראו: "מלאכים ושרפים לא יתנו לך עין הרע". ה'בדחן' בחתונה זו היה החסיד ר' שמואל מונקס שנודע בפיקחותו השנונה ורבים מספור המה הסיפורים העוברים מדור לדור בהקשר לתכונתו זו. החופה התקיימה ביום שישי, ערב שבת קודש, ור' שמואל הרהר בלבו שיש לזרז את המחותנים לקצר בתפילתם שלא כדרכם בקודש על מנת שהחופה תתקיים בזמנה. נכנס אל חדרו של בעל התניא והופתע לראות כי הרבי כבר סיים להתפלל שחרית. "מה יאמרו עלינו המחותנים", טען ר' שמואל בבדיחותא. "הם מאחרים ומתפללים עד אחר חצות היום, ועלינו יאמרו כי אנו נוהגים כ'מתנגדים' לדייק בזמן התפילה ולא לאחרה?".

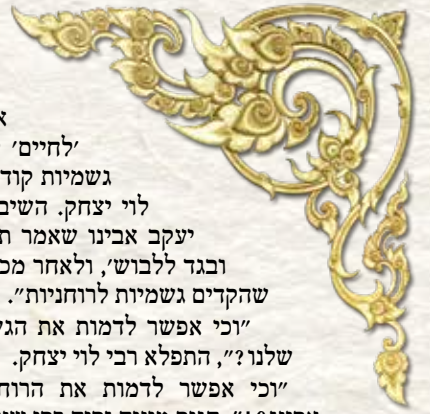
"האם תדמה אותי למחותני הקדוש", השיב הרבי, "הרי מובטח לו ששערי התפילה יפתחו בפניו בכל עת שירפוץ עליהם, אך אני מתיירא מנעילתם ומתפלל בשעה שהשערים פתוחים לכלל ישראל".

פנה ר' שמואל לדירת הרה"ק מברדיטשוב ואמר לו: "היודעים אתם כי מחותנכם גאון הדור הוא, ומדקדק במצוות שלא לנטות מן השולחן ערוך ולאחר זמן תפילה?".

"כיצד אוכל להידמות למחותני הקדוש", השיב הרבי, "הרי בקדושתו מוכן הוא לתפילה כבר מיום האתמול, אבל אני מוכרח להתחיל ההכנה בכל בוקר מחדש".

במהלך השבת התוועדו הצדיקים יחד, ושאל ה'קדושת לוי' את בעל התניא: "מפני מה אתם פוסקים שלא לומר 'ושמרו' בתפילת ליל שבת, וכי אין אתם יודעים שכאשר אומרים 'ושמרו' נעשה 'יריד' גדול בשמים?". "וכי בכל הירידים צריכים להשתתף?" – השיב כנגדו בעל התניא.

הגרש"י זיין ב'סיפורי חסידים' הביא מעשה נוסף מחתונה זו:

יִפִּית מִבְּנֵי אָדָם

מעניין לציין כי תורת ה'קדושת לוי' היא מן המקורות היחידים שהביא בעל התניא בדברי החסידות שלו מדברי בני דורו. כך כתב ב'לקוטי תורה' (שיר השירים יח, ג):
 וזהו 'יפית מבני אדם' כו', שעל ידי קיום המצוות, עושה לבושים יפים למלך מלכי המלכים הקב"ה, אם-כן כביכול מה שיפית הוא מבני אדם. כן פירש הגאון החסיד ר' לוי יצחק ז"ל מבארדיטשוב.
 כלומר, לפי דברי רבי לוי יצחק, פירוש הכתוב אינו שהקב"ה 'פה' יותר מבני אדם, כי מה חידוש יש בזה? אלא שהיופי העליון נעשה כביכול על ידי קיום המצוות של בני האדם.

בשעת סעודת הנישואין
 אמר רבי שניאור זלמן
 'לחיים' למחותנו. "לחיים, מחותן?
 גשמיית קודמת לרוחניות?!", תמה רבי
 לוי יצחק. השיב לו הרבי: "כך מצינו אצל
 יעקב אבינו שאמר תחילה 'ונתן לי לחם לאכול
 ובגד ללבוש', ולאחר מכן 'והיה ה' לי לאלקים', הרי
 שהקדים גשמיית לרוחניות".
 "וכי אפשר לדמות את הגשמיית של יעקב אבינו לזו
 שלנו?", התפלא רבי לוי יצחק.
 "וכי אפשר לדמות את הרוחניות שלנו לזו של יעקב
 אבינו?!", הגיב מינייה וביה רבי שניאור זלמן.

סגירת מעגל תורנית

שני הצדיקים התאחדו ביניהם גם בנושא משלוח הסיוע הכספי לחסידיהם שבארץ הקודש, אך שותפות זו הייתה לצנינים בעיניו של הרה"ק רבי אברהם מקאליסק שהתנגד לדרכו של בעל התניא וכתב לרבי לוי יצחק את טענותיו בנושא. רבי לוי יצחק השיב בחריפות כי כל המתרעם על דרכו של רבי שניאור זלמן הוא "כאילו מתרעם ח"ו על כ' אדמו"ר [המגיד ממזריטש] נ"ע, כי עיקר עבודתו והנהגותיו הקדושים היה רק על דרך זה". והוסיף והעיד על דמותו של בעל התניא עצמו: "אני מעיד בעדות גמורה, שמאד היה יקר כבוד הרב מחותני הגאון נ"י בעיני מורנו [המגיד] נ"ע עד אין שיעור, והיה מפליג אותו תמיד עד אין שיעור מאד" (אגרות בעל התניא ובני דורו ע' קעב).

גם בעיון התורה ובפסקי הלכה שרר ביניהם קשר מיוחד. כ"ק אדמו"ר הרי"צ תיאר את יחסו המיוחד של בעל התניא לגדלותו התורנית של ה'קדושת לוי' כבר בעת שבתם יחד ברובנה במחיצת המגיד ממזריטש (ספר המאמרים תשי"א ע' 272): הרב מבארדיטשוב היה עמקן גדול, ופעם דרש בתורת הנגלה ופתח בפסוק בישעיהו "הנה ד' רכב על עב קל", ובהמשך לזה הקשה ע"ב קושיות ותייך ק"ל תירוצים. רבנו הזקן העלה זאת על הכתב ב-400 עמודים.

במקביל, הגאון ר' יוסף קוטקובסקי, מרבני אוקראינה לפני כ-150 שנה, כתב בפתח ספרו 'דרכי החיים' שראה בכתב ידו של הרב מבארדיטשוב מילים אלו: "מעיד אני עלי שמים וארץ, שאילו היה הרב הגאון אלקי רבי שניאור זלמן מלאדי בימי הרי"ף והרמב"ם, היה כאחד מהם".

חלק מהתכתבותם התורנית אף הגיעה לידינו בחסדי שמים. התשובה הארוכה ביותר בשו"ת של אדמו"ר הזקן היא על שאלת רבי לוי יצחק בעניין עגונה שלא מצאו על בעלה המת סימן מובהק אלא רק כמה סימנים בינוניים, והרה"ק מבארדיטשוב סבר שיש בכך כמה חששות להתיר על בסיס סימנים אלו, אך אדמו"ר הזקן סבר

שיש להתיר את העגונה על בסיס זה.

בכ"ה בתשרי תק"ע עלתה נשמת סגורם של ישראל לשמי רום. במהלך החורף הגיע רבי שניאור זלמן לבארדיטשוב לנחם את בני ביתו של הרב ולהשתטח על מקום מנוחת קדשו. כשיצא בעל התניא מבית הקברות רחשו שפתותיו ניגון חרישי, ובבואו לבית הרב הביאו לו מים כדי שירחץ את ידיו כנהוג, אך השיב: "אין נצרך לי מים, קברי צדיקים אינם מטמאים" (בית רבי).

הרה"ח ר' זלמן הבלין, מגדולי חסידי אדמו"ר הרשב"ב, סיפר על מסורת שבידו כי בעל התניא הגיע לבארדיטשוב בחודש אדר, אך כאשר הרבנית האלמנה השיחה בפניו את צערה על כך שאין מי שיערוך את שולחן הסדר בליל פסח, החליט הרבי להישאר שם לימי הפסח ולסדר בעצמו את הסדר בבית רבי לוי יצחק.

בעת שהותו שם פנו אליו רבנים בעלי הוראה וביקשו לחלוק על אחד מפסקיו האחרונים של רבי לוי יצחק, שהתיר 'סירכא' שהתנתקה מהריאה. אדמו"ר הזקן השיב להם בקצרה ולאחר מכן העלה את הדברים על הכתב (שו"ת סימן יב): "השבתי לשואלי דבר, להסכים ולבוא אחר המלך אשר כבר עשהו, הלא הוא מחותני הגאון החסיד המנוח זצ"ל אב"ד דק"ק בארדיצוב", וחזק את ההיתר בהוכחות מדברי הש"ס, והוסיף לספר על סגירת מעגל מיוחדת, משום שבעצם רבי לוי יצחק והוא למדו הלכה זו מממש, ארבעים שנה קודם לכן מפי המגיד ממזריטש: "פלפול זה היה בקיץ תקל"ב בהיותי בבית אדמ"ו רבנו הגדול הגאון המפורסם מה"ר דובערוש נ"ע בק"ק ראוונא, והסכימה דעתו הקדושה".

עם שלושת גדולי הרבנים המתנגדים לחסידות

זהו שער השמים. היכל ישיבת וואלוז'ין

בעודו תלמיד בחצר המגיד ממזריטש, פעל רבנו הזקן בעל התניא יחד עם חבריו הרה"ק רבי מענדל מוויטבסק והרה"ק רבי אברהם מקאליסק, על מנת למנוע את הכרות ה'חרם' העגומה שנעשתה בידי המתנגדים לחסידות בשנת תקל"ב. רבנו הזקן מתאר את נסיעתו עם הרה"ק מוויטבסק לוויילנה כדי להתווכח עם הגר"א ולהוכיח לו שכל דברי הדופי שסיפרו לו על החסידות הם שקר.

כך תיאר זאת רבנו הזקן בעצמו לימים: "הלכנו אל הגאון החסיד נ"י לביתו להתווכח עמו ולהסיר את תלונותיו מעלינו, וסגר הדלת בעדנו פעמיים, וכאשר דיברו לו גדולי העיר: רבנו, הנה זה הרב המפורסם שלהם בא להתווכח עם כבוד תורתו, ובאשר ינוצח בוודאי בזה יהיה שלום על ישראל, דחה אותם בדיחויים. וכאשר החלו להפציר בו

מאור, חלף והלך לו ונסע מן העיר ושהה שם עד יום נסיעתו מהעיר."

אך ברכות השנים זרחה והתגלתה צדקת החסידים ונודע שבאו להרבות כבוד שמים ולחזק דרכי התורה ומצוותיה ולא חלילה להפך, והחל תהליך של קרבה וידידות בין גדולי המתנגדים לגדולי החסידים, כאשר כל אחד הולך לפי דרכו בקודש, נהרא נהרא ופשטיה.

הגאון רבי חיים מוולאז'ין, גדול תלמידי הגאון מוילנה, החל לקרב את החסידים ולא נמנע מלעסוק ברעיונות החסידות כידוע. עדות מעניינת מובאת בספר 'הרב מלאדי', לפיה רבי חיים התנצל בפני רבה של מינסק שהיה באותו הזמן מעדת החסידים, על התלואות שהיו לאנשי עירו קודם לכן, ואף הסביר לו כי הסיבה שהגר"א לא קיבל את שני הצדיקים לשוחח עמם הייתה משום שאמו גזרה עליו שלא יעשה זאת, ולא רצה לעבור על כיבוד אם.

מעניין לציין כי אף שחיבורו הנודע של הגר"ח מוולאז'ין 'נפש החיים' נכתב בתגובה לדרך החסידות ואף שולל בפירוש רעיונות חסידיים ידועים, עם זאת העירו גדולים וטובים כי נראה מספרו שהגה בספר התניא וקיבל שיטתו בפרטים רבים. בין המשערים נמנו כ"ק אדמו"ר זי"ע והגאון ר' מנדל כשר זצ"ל. הגאון ר' נחום גרינוואלד שליט"א, רב בית המדרש ליובאוויטש בליקווד, אף מנה בהרחבה את ההשוואות בין הספרים, כגון דברי הגר"ח על התהוות העולמות בכל רגע ורגע הדומים בלשונם ממש ל'שער היחוד והאמונה' של בעל התניא ועוד (היכל הבעש"ט גליון ה).

שער הספר 'הגהות חדשות' של הגאון רבי יהושע צייטלין זצוק"ל

בינתיים השלים הרבי את הברכה במילים "שהכל נהיה בדברו", ולאחר מכן העיר לרבי יהושע כי הנכרי טעה והביא שיכר ולא יין. "לא יאונה לצדיק כל אוון", הפטיר המארח בפליאה

שמים חסדך, כאן בעושינן לשמה וכאן בעושינן שלא לשמה." התפעל רבי יהושע מן המבט החסידי, ולבסוף נפרד מבעל התניא בכבוד גדול.

אחד משלושת הגאונים אותם ביקר בעל התניא בצאתו ממאסרו כפי שהתחייב, היה הגאון רבי יהושע צייטלין משקלוב, מחבר ספר 'הגהות חדשות' על הסמ"ק, תלמידו חביבו של השאגת אריה, שביתו היה בית ועד לחכמי הדור משום שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו והיה גם עשיר גדול. רבי יהושע רצה לבחון את גדלותו הרוחנית של בעל התניא, וכאשר הגיע לבקרו, קרא למשרתו שלא יהיה יהודי אך התנהג כיהודי ואף שוחח ביידיש, וביקשו להביא יין מן המרתף לכבוד האורח ברצותו לבחון האם יבחין הרבי בכך שהיין אסור.

כאשר נמזגה הכוס לרבנו הזקן, נטל אותה בידו והחל לברך בכוונה ובדבקות 'ברוך אתה ה'... הגאון התפעל מדביקותו של הרבי וקולו הערב עד ששכח להזהירו כי מדובר ביין שאסור בשתייה, ובינתיים השלים הרבי את הברכה במילים "שהכל נהיה בדברו", ולאחר מכן העיר לרבי יהושע כי הנכרי טעה והביא שיכר ולא יין. "לא יאונה לצדיק כל אוון", הפטיר המארח בפליאה.

החלו השניים לשוחח ביניהם, ורבי יהושע העלה את אחד הנושאים שעוררו תרעומת גדולה בקרב המתנגדים: 'מניין לכם שאתם אומרים שלימוד התורה צריך להיות באהבה ויראה דווקא, ואם לאו אינו עולה למעלה?' השיב לו הרבי כי הדבר מפורש בזוהר הקדוש, "אורייתא בלא דחילו ורחימו, לא פרחא לעילא" (תיקוני זוהר כה). "אנחנו לא פוסקים מהזוהר אלא רק מהש"ס", הגיב רבי יהושע בחומרה. רבנו הפתיעו באומרו שזו גמרא מפורשת במסכת פסחים (ג, ב): "רבא רמי, כתיב 'כי גדול עד שמים חסדך' וכתיב 'כי גדול מעל שמים חסדך' לשמה וכאן בעושינן שלא לשמה."

התפעל רבי יהושע מן המבט החסידי, ולבסוף נפרד מבעל התניא בכבוד גדול.

עם רבי משה 'חריף' ביאור מחלוקת המדרש

הגאון הראשון אותו ביקר רבנו הזקן, היה זקן גאוני ליטא באותם הימים רבי משה חפץ מטשאוס, שנודע בבקיאותו המופלאה בש"ס ובחריפותו שעל שמה כונה ר' משה 'חריף'. רבי משה היה זקן בא בימים ולא החשיב כלל את גדולי זמנו, ולא קרא להם בשם 'רבי' אלא בשםם הפרטי, וכך כאשר בא אליו רבנו הזקן קיבלו בקרירות ולא חלק לו כבוד, אלא החל לשאול אותו שאלות שונות לבחון את מידת בקיאותו, כגון כמה הוויות דאביי ורבא ישנן בש"ס וכדומה.

כאשר התרשם מגאונותו ובקיאותו של האורח, הציג בפניו שאלה אותה העלה כבר בפני גאוני הדור בעת צעירותו ומעולם לא באה על פתרונה: במדרש רבה פרשת תשא (פרשה מד, ו) נאמר על הפסוק "זכור לאברהם", אמר לו הקב"ה למשה רבנו ע"ה:

עם רבי יהושע משקלוב "לא יאונה לצדיק כל אוון"

צעד משמעותי במיוחד באיחוי הקרעים שנגקט בין המתנגדים לחסידים ובכיבוש אש המחלוקת, היה בעת פגישת רבנו הזקן עם שלושה מגדולי גאוני הדור שנמנו עם חוגים אלו. כשנתיים לאחר גאולתו הידועה ב"ט בכסלו מן הכלא הרוסי, נאסר שוב רבנו הזקן בשנת תקס"א ונחקר בפטרבורג על שורה של נושאים הנוגעים לתנועת החסידות. גם לאחר שדבריו השביעו את רצון הממשלה ורבנו שוחרר מן המאסר, עדיין נגזר עליו להמתין במעצר בית בפטרבורג.

השתדלן הנודע ר' נטע נוטקין, שהיה סוחר עשיר בעל מהלכים בחוגי השלטון הרוסי, הציע לרבנו הזקן את עזרתו בהשגת שחרור סופי ומוחלט מן השלטונות, בתנאי שלאחר מכן ייסע לפגוש את שלושת גדולי הדור וישוחחו ביניהם על שיטת החסידות. על מעשיו של ר' נטע מסופר בספר 'בית רבי', כי באותם ימים עלה לשלטון רוסיה הצאר אלכסנדר הראשון והכינו מכתבים שונים לחתימתו ואישורו ובהם גם מכתב בנושא רבנו הזקן. ר' נטע הניח את המכתב בראש הערמה, משום שמנהג המלכים היה להטות חסד לבקשה הראשונה שעלתה בפניהם. הצאר הבין כי הייתה זו תחבולה ואמר שלא היה בכך צורך משום שהיה מאשר את שחרורו של הרבי בכל מקרה, וכך אכן היה.

אוצר צ'יך

לראות, לשמוע, להחכים.

משחק ייחודי עם אוצר של ערכים יהודים מלא בתוכן
שיעניק שעות של חוויה חינוכית לילדים

שירי קופלה
להאזנה +
שטח אחסון

ציורים לצביעה
במגוון נושאים
ומושגים

מגוון מצגות
של סיפורי צדיקים
לקריאה והאזנה

2 מיקרופונים
לשירה בליווי
פסקול מחיקלי

לקבלת פרוספקט הסבר
שלחו מייל: r@waxb.co.il
לרישום באתר: www.mwaxb.co.il
מוקד שיווק לחנויות 03-6154906

להזמנות חייגו עכשיו:
077-997-1734

מפגשים חוזרים ונשנים. העיירה ברסלב בה קבע הרה"ק רבי נחמן ז"ע את מושבו

בירד מן השולחן את המטבעות ונתן בידו של אדמו"ר הזקן. החסיד ר' נחמן שטרנהרץ, נכדו של רבי נתן מברסלב, סיפר כי רבי נחמן שאל את אדמו"ר הזקן: "האמת הוא שיש לכם שמונים אלף חסידים?" השיב לו רבנו שלא יהיה הדבר חידוש בעיניו, מפני שיש לו בתוך חסידיו גם מלמדים רבים, ולכל מלמד יש הרבה תלמידים, וכל תלמיד נותן לצדקה להחזקת רבנו, ובוזה הוא נחשב לחסיד שלו. כי באם נותן הוא צדקה עבורו, הרי בכוח זה לא יתהפך למתנגד עליו, ואדרבה זכות הצדקה תגן עליו שיתהפך לטוב, ובוזה האופן יוכל להיות שיש לו שמונים אלף חסידים.

יש אומרים, שבין הדברים רמז לו רבי נחמן לרבנו, שבבוא היום ישתדכו צאצאיהם זה בזה. ואכן ברכות השנים בקיץ תקע"ז, נכדו של אדמו"ר הזקן רבי אהרן מקרמנטשוג, בנה של הרבנית פריידא בת רבנו, נשא (בזיווג שני) את הרבנית חיה, בתו הקטנה של רבי נחמן מברסלב.

אחר כך ליווהו אנשי קהילת ברסלב עד ליציאתו מן העיר, ושני הצדיקים נסעו יחדיו בעגלה אחת. כשנסבה שיחתם אודות החיכוכים עם רבי ברוך ממזיבוב' שהיה אחיה של הרבנית פייגא אמו של רבי נחמן, התבטא רבי נחמן במליצה: "פעטערבורך

[כך] היו מבטאים בעבר את שם העיר 'פטרבורג' האט איר שוין געפאטערט, פעטער-ברוך האט איר נאך ניט געפאטערט", כלומר: מן המאסר בפטרבורג כבר נפטרתם, אך מהדוד ברוך עדיין לא... אחת המסורות יודעת לספר, שמשום מה לא הסכים רבנו ללון בביתו של רבי נחמן, אלא דווקא בעגלת מסעו. ומוהר"ן אמר, שבוודאי חפץ רבנו להשיח באזני הבעל-עגלה בענייני "עתיק ואריך".

הפגישה הקודמת עם רבי נחמן

ואולם לא הייתה זו פגישתם הראשונה של שני צדיקים אלו; מעט יותר מעשר שנים לפני כן ביקר רבי נחמן בביתו של רבנו בליאזנא, ביקור שקשור לרוח הפירוד שהחלה לנשכ במכתביו של רבי אברהם מקאליסק אל רבנו משנת תקנ"ז ואילך. את החודשים הראשונים של שנת תקנ"ט עשה רבי נחמן בארץ-ישראל; בהיותו בטבריה נפגש כמה פעמים עם הרה"ק מקאליסק, ובאחת מהן הבטיח לרב מקאליסק שתכף בחזרתו לחו"ל יסע אל רבנו הזקן

וישוחח עמו בקשר למעווא ארץ ישראל.

בגלל הבטחתו זו, הנה בחזרתו מארץ ישראל ובבואו לעירו ולביתו, לא ירד כלל מן העגלה להיכנס הביתה, אלא המשיך בדרכו ופנה לכיוון ליאזנא. ובלשון הספר 'חיי מוהר"ן' (בפרק 'מקום ישיבתו ונסיעותיו', אות י):

"גם תיכף בבואו מארץ ישראל נסע לקהילת ליאזנא להרב החסיד הגאון המפורסם מורנו הרב שניאור זלמן זצוק"ל, ודיבר עמו הרבה מענין אנשי ארץ ישראל. כי בעת היות רבנו ז"ל בארץ

החסיד ר' נחמן שטרנהרץ, נכדו של רבי נתן מברסלב, סיפר כי רבי נחמן שאל את אדמו"ר הזקן: "האמת הוא שיש לכם שמונים אלף חסידים?" השיב לו רבנו שלא יהיה הדבר חידוש בעיניו

ישראל שיחרו פניו שם, שיהיה הוא ז"ל שם. ובענין זה יש כמה מעשיות לספר מה שעבר עליו בעת נסיעתו לשם, ובהיותו שם, ובחזרתו משם".

מעט מאירועים אלו נתפרשו במקורות נוספים בסיפורי חסידי ברסלב:

רבנו [רבי נחמן] הגיע לליאזנא בשבת חזון תקנ"ט, ובבואו דיבר עם שניים מחסידי הרב [אדמו"ר הזקן] בעניין חב"ד, וביקש מהם שיפרשו לו איזה עניין. אחר כך ביקש הרב מרבנו לומר לפניו תורה ולא רצה, ואמר הרב תורה בערך שמונה שעות. ואמר רבנו שבדבר זה קלע אל המטרה, שסיים אז בביאור הפסוק "רחמין רבים ה'" - רחמנות גדולה היא עליך ריבונו של עולם (ספר אבני"ה ברזל).

רבי נחמן עצמו חזר באזני אנשיו על דבריו אלו של רבנו הזקן, כפי שכותב הרה"ח ר' אברהם חזן בנו של הרה"ח ר' נחמן מטולטשין (בספר כוכבי אור): "שמעתי בשם אדמו"ר [רבי נחמן] ז"ל שסיפר זאת בשם הרב הצדיק ר' שניאור זלמן מלאדי ז"ל, שפירש את המקרא רחמין רבים ה', היינו רחמין, הרחמנות שעליך ה' כביכול רבים ועצומים מאד".

מידו הקדושה

מכירה מיוחדת של פריטי חב"ד לרגל יו"ד שבט
במלאת שבעים שנה לנשיאות

המכירה תתקיים בבית המכירות מורשת שמתמחה בפריטי חב"ד
ביום רביעי אור לר"ח שבט 13.01.2021 בשעה 20:00 (שעון ישראל)
במכירה חיה באמצעות האינטרנט moreshet.bidspirit.com

לקבלת קטלוג
ולסייע בהגשת הצעות
במכירה. פנו אלינו
+972-3-9050090

לאנ"ש • לשלוחים • לכלל ישראל • לרפואות • ישועות וברכות כלליות
תניא • ספרי קודש • כתבי יד – ביכלאך • ספרים שונים • תמונות ציורים ואמנות • חפצים ושונות
מכתבי קודש – אגרות קודש • פריטי קודש מחלוקות הרבי: תניא'ס, קונטרסים ודולרים

טלפון 03-9050090 פקס 03-9050093 דוא"ל moreshet.auctions@gmail.com
ניתן להשתתף במכירה באמצעות הטלפון בהרשמה מראש עד 24 שעות לפני המכירה

מורשת
מכירות פומביות

בית המכירות מקבל פריטים למכירות הבאות. המומחים שלנו ישמחו לתת לכם הערכת שווי לפריטים ללא עלות.

א' חסיד'ישע פארבריינגען

עם הגאון החסיד רבי חיים שלום דייטש,
ראש כולל 'צמח צדק'

דרכו של רבנו הזקן: לאחוז בשני הקצוות

כיצד ביאר הרבי, בהזדמנות נדירה, את הבדלי הגישות בין דרכו בקודש לבין שיטת סאטמר ביחס לנעשה בארץ ישראל • מהי אבן הבוחן לאדם ירא ושלם, אם הוא שוקד על התורה ועל העבודה מצד רצון השי"ת או מפאת נטיית נפשו • ומה גילתה ניתוח גרפולוגי על כתב ידו של רבנו הזקן • שביבים מהתוועדות עמוקה ומרוממת לרגל כ"ד בטבת, יומא דהילולא דרבנו הזקן, בעל התניא, זי"ע

תקיעא בלבאי מסטרא דא" (בכי תקוע בלב בצד אחד ושמחה תקועה בלב מצד שני).

הרבי אמר פעמים רבות מאוד, שעבודת ה' אמיתית היא רק כשהיא ב'שני קוויס', היינו בשני אופני עבודה. גם מרירות וגם שמחה; גם יראה וגם אהבה; גם עבודה עם עצמו וגם עבודה עם הזולת; וכיוצא בזה. זאת, משום שהעובד את ה' ב'קו' אחד, ייתכן שהוא עושה זאת משום שכן נוח לו מצד טבעו והאופי שלו, ואין זה גדר של 'עבודה' לקדוש-ברוך-הוא.

בין מרה שחורה ללבנה

בתניא (פרק טו) מבואר, כי בעל מרה שחורה, היושב בפנית בית המדרש ומתמיד בלימודו, ייתכן שהוא לא נכלל בהגדרה 'עובד אלוקים', משום שהתמדתו בלימוד היא מצד טבע המרה-שחורה שלו. ואולם כאשר לצד זה הוא עוסק בגמילות חסדים, כי אז הוא בוודאות עובד ה', שכן בעל מרה שחורה לא אמור לעסוק בפעילות כזאת כשהוא פועל על-פי טבעו בלבד.

בתורה אור (בדרושי חנוכה) הוא מכאן בזה את הסיפור בגמרא על רבי חנינא בן-תרדיון, ששאל את רבי יוסי בן-קסמא מה הוא לחיי העולם הבא, והמסקנה הייתה בסוף חיובית, לאחר שרבי חנינא נזכר שפעם אחת נתחלפו לו מעות פורים במעות צדקה, והוא הוציא כסף מכיסו להשלים את מעות הצדקה. שואל על כך רבנו הזקן: רבי חנינא בן-תרדיון הרי היה מעשרה הרוגי מלכות, שנשרף וספור תורה עמו, כי תפסו אותו בעת שהרביץ תורה לתלמידים מתוך מסירות נפש. כיצד עולה בכלל השאלה מה הוא לחיי העולם הבא? ויתרה מזו – בסוף הוא מגיע למסקנה חיובית רק בגלל סיפור צדדי, ממעשה שהיה פעם בפורים עם מעות צדקה?!

אלא, מבאר רבנו הזקן, רבי חנינא בן-תרדיון חשש שעסק התורה שלו אינו מצד עבודת ה' באמת, אלא אולי הוא פשוט אדם בעל טבע של מרה-שחורה, ולכן הוא נוטה מטבעו להתמיד בלימוד. אם זה כך, הלימוד שלו לא יביא אותו לחיי העולם הבא. אבל כשנזכר במעשה שהיה במעות פורים, הובהר שהוא זכאי לחיי העולם הבא, כי זה מוכיח שאין הוא בעל טבע המרה-שחורה, שכן אילו הוא היה בעל מרה שחורה, הרי כשהייתה עולה שאלה אם עליו להוציא כסף מכיסו, היה מוצא ק"ג טעמים לפטור את עצמו מהוצאה כספית זו... כי המרה-שחורה יוצרת גם נטייה לקמצנות. רק אז הובהר שהתמדתו בתורה והרצת התורה שלו היא עבודת ה'.

בעבודת ה' בדרך החסידות המסורה לנו מדור לדור יש לכאורה סתירה מובנית: מצד אחד, דורשים מן האדם הכרה שהוא אינו כלום ואת כל כוחו הוא שואב מדבקות בצדיק. ומצד שני על האדם להכיר בכוחות הנפלאים הקיימים בו. הרי זה תרתי דסתרי: דורשים שפלות, ובאותה נשימה דורשים הרגשה של התרוממות! לאמיתו של דבר, בלי להיכנס לגופו של עניין – לבאר מדוע אין זו סתירה – יש לדעת שגם זה מיסודות משנתו של רבנו הזקן, לדעת להכיל ניגודים, ולעבוד עם שניהם יחד, בכת אחת.

אני נזכר במעשה שהיה בשעתו: הרב משה צבי נריה, ראש ישיבות 'בני עקיבא', היה פעם אצל הרבי. זה היה אחרי אחת המלחמות שהיו כאן בארץ. התעוררה אז סערה גדולה בעקבות דברי האדמו"ר מסאטמר, שאמר שלא יתכן שנעשה נס על-ידי הציונים וכו'. הרב נריה, שהיה מבית מדרשו של הרב קוק, ראה בציונות ענין שמיי, וכך התייחס להצלחות של הצבא, ומובן שדברי האדמו"ר מסאטמר מאוד לא היו לרוחו.

הוא שאל את הרבי לדעתו על כך, והרבי ענה לו כך: האדמו"ר מסאטמר חושש שתהיה היסחפות בציבור אחרי הציונות, ולכן הוא מתבטא בקיצוניות ומייחס את המאורעות לכוחות טומאה, כדי ליצור היבדלות אצל הסרים למשמעתו מהחיבור לרוח הלאומיות החילונית. אבל, הפטיר הרבי, אני איני חושש מכך, משום שאני סומך על כבוד קדושת מורי וחמי אדמו"ר (הלא הוא אדמו"ר הרי"צ), שיש לו דרך רחבה וסלולה (הרבי הטעים את הביטוי "א' ברייטע וועג"), שבה יש מקום לשני הקצוות: מצד אחד, אכן הייתה פה סיעתא דשמיא אלוקית מיוחדת בעבור כלל ישראל, ומצד שני – זה לא נותן מקום כלל ללאומיות של "ככל הגויים בית ישראל", ואין שום קשר בין השניים (ואין כאן המקום להאריך בגוף עניין זה).

כך, בספר התניא גופא, אדמו"ר הזקן מאריך לבאר איך אצל כל יהודי קיימות שתי נפשות הרחוקות זו מזו בשני הקצוות הניגודיים – מצד אחד הנפש הבהמית, שהיא מקליפת נגה, ומצד שני הנפש האלוקית, שבאה מ'חכמה עילאה דאצילות'. וכמו כן האדם עצמו – לצד זה שהוא חש מרירות על שפלות מצבו מצד "הגוף הנבזה והשפל", הרי הוא שמח בשמחת הנפש על קרבת ה' בעסקה בתורה ובמצוות. בתניא הוא מביא על זה את לשון הזהר "בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא, וחדוה

נראה לקדוש פאר מקדושים

יש לציין כי באגרת התשובה בספר התניא יש ביאור דומה לכך (פרק ז), על הפסוק "וישוב אל ה' וירחמהו", בשונה מהפירוש הפשוט שה' ירחם על האדם: "לעורר רחמים על השפעת שם הוי' ברוך הוא שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסטרא אחרא" בעקבות חטאי האדם. הד לביקורו זה של הרבי מברסלב אצל רבנו נשמע במכתבו של הרה"ק מקאליסק אל רבי נחמן: "ושמחנו מאד אשר שמענו משפעת שלומי, כי בא לביתו בשלום, וראינו שקשר עבותות האהבה לא זוה, בכל לבבו דורש טובותינו ושם לדרך פעמיו ונהג נסיעתו בעצמו למדינת רייסין. יהי כן ה' עמו... ממדינת רייסין לא יש לנו שום ידיעה מה נעשה שם בנידון זה, אחרי נסיעת כבוד תורתו לשם ונתראה פנים ויספר להם מכל התלאה אשר מצאנו. מצפים אנו שיודיע לנו רום מעלת כבוד תורתו בפרטיות מכל אשר עשה שם".

תורת בעל התניא בדרושי רבי נחמן

מן הענין להביא כאן אזכורים נוספים של רבנו הזקן ותורתו, בפיו של הרה"ק רבי נחמן מברסלב: בתחילת התקדמותו של תלמידו הגדול של רבי נחמן, רבי נתן מברסלב, לרבו, סיפר לו רבי נחמן בחודש אלול תקס"ב שלוש מעשיות; המעשה השני הוא מהרב רבי שניאור זלמן מלאדי ז"ל שהיה לו תלמיד שאמר שמונה שנים תורה על תורה אחת מהרב. ולדברי חסידי ברסלב, בזה רמז מיד על רבי נתן שירבה מאד לחדש בתורתו הקדושה שלו.

כמו כן מסופר ב'חיי מוהר"ן': פעם אחת דיבר רבי נחמן עם אנשי בראש השנה ואמר שאין ללמוד ספרים של דרושים ומוסר, אלא רק אותם ההולכים על פי דברי רז"ל בגמרא ומדרשים וספרי הזוהר הק' וספרי האר"י ז"ל, וכן כל הספרים שחיברו הצדיקים הסמוכים לדורותינו שהם בנויים על יסודות הררי קודש על פי דברי הבעש"ט ז"ל, שהם ספרי הרה"ק מפולנאה וספר ליקוטי אמרים, וחשב עוד כמה ספרים כאלה שטוב ללמדם.

אף שאין לדעת בבירור אם כוונתו ל'לקוטי אמרים' מתורות הרב המגיד ממזריטש, או ל'לקוטי אמרים' - תניא', אבל עינינו הרואות בספר התניא שגור על לשונו של הגאון החסיד רבי נחמן, רבה של טשעהרין, הוא השליט במרחבי תורת מוהר"ן ומפליא בביאורה, ולא זו מחבבו בספרו 'דרך חסידים', ואתו עמו דרושי הסיפור של אדמו"ר הזקן המובאים שם לרוב.

בספר החב"ד 'בית רבי' מביא מה ששמע כפי הנראה מהאדמו"ר בעל 'מגן אבות' מקאפוסט, שבשעה שהתעוררה המחלוקת הגדולה על הרבי מברסלב, רצה רבנו הזקן לעמוד לימינו ולהגן על כבודו של רבי נחמן. הרה"ח ר' עזריאל זעליג סלונים סיפר את אשר שמע מהרבנית רבקה, אשת אדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש, שרבנו הזקן שלח להכריז שכל החולק על רבי נחמן הוא כחולק עליו עצמו. ■

כך גם בעבודת ה' שלנו: לא רק שאין סתירה בין הדברים, אלא חייבים לעבוד את ה' בשני הקווים - מצד אחד שפלות מהמצב הנוכחי, שלא לומדים מספיק ולא מתפללים מספיק וכו', ולכן אין לנו אלא להחזיק בידית דלת חדרו של אדמו"ר הזקן; ומאידך גיסא - עבודת ה' מתוך התרוממות הרוח, מצד הנפש האלוקית שבנו, שהיא האמת שלנו.

חוות-דעת גרפולוגית

בשעתו, היה בירושלים חוג מיוחד ללימוד חסידות. חוג זה הוקם על-ידי בנו של הרה"צ חן, שאמנם היה בן של חסיד דגול, אבל הוא 'טעם' קצת מעץ הדעת והשתלם במדעים וכו'. ואולם בכל זאת, עובדת היותו בן של הרה"צ גרמה לו לארגן חוג של אקדמאים, אנשים משכילים, פרופסורים במקצועות מגוונים, שנפגשו בקביעות ללמוד את תורתו של אדמו"ר הזקן. חוג זה נקרא על שמו 'חוגי חן', ובשעתו, כל מי שהחשיב את עצמו השתדל להיכנס לחוג זה, כדי להימנות עם אסכולת המלומדים והמשכילים... ביניהם היו גם שרים וחברי כנסת שנכנסו לחוג לצורך מטרה זו...

בשנת תשכ"ג עשה כ"ק אדמו"ר זי"ע עניין גדול מהעובדה שבשנה ההיא מלאו ק"ג שנים להסתלקותו של אדמו"ר הזקן. בקשר לזה אותו חוג הוציא לאור ספר, ובו מאמרים מאת משתתפי החוג. כל אחד כתב מאמר על תורתו של אדמו"ר הזקן מזווית ראייתו. יש לציין שמשותפי אותו חוג התבטאו שבהכרח לומר שאדמו"ר הזקן התמחה בכל תחומי ההשכלה, כי בכל תחום, לא רק פילוסופיה, אלא גם רפואה ופיזיקה, הוא דיבר כמי שמתמצא היטב בתחום, ולעיתים אף במונחים שהם עצמם עוד לא הגיעו לרמת הבנה זו - כל אחד בתחומו.

לקראת הוצאת הספר לאור, השיג מר שניאור זלמן שז"ר - שבא מבית חסידי שורשי - דף של כתב יד קודשו של רבנו הזקן, ונתן אותו לגרפולוגית, אחרי שוודא כי אין לה שום מושג על אדמו"ר הזקן ושלא שמעה עליו אף פעם. הוא נתן לה את הכתב-יד קודש, כדי שתיתן חוות דעת מקצועית אובייקטיבית על אישיותו של הכותב, אדמו"ר הזקן (כיום מתייחסים לאבחון של גרפולוג כאל 'תורה מסיני'... כשכתוב משהו בספר קדוש, הרי זה 'מהיכתי' אבל חוות דעת של פסיכולוג, גרפולוג, הרי זה 'קדוש וטהור'!). הגרפולוגית כתבה חוות דעת, ובה היא מתבטאת "הגרפולוג העומד בפני כתב-יד מופלא זה, רואה את עצמו במבוכה רבה. הוא אינו יודע איך למצוא את המונחים ההולמים כדי לתאר כראוי את האישיות המתגלית מתוך האותיות של הפקסימיליה הנחקרת, בשל המרחק העצום של מנטליות, של זמן ושל ממדי הגדלות".

הגרפולוגית מאריכה מאוד, וניכר שהיא לא מבינה את המושגים 'קבלת עול', 'אהבת ישראל' וכו', וכו', אבל כל אריכות דבריה מתמקדים בתיאור אישיותו של אדמו"ר הזקן, שמצד אחד יש לו שאיפה עצומה לעלייה למעלה מעלה אל מעבר להשגה, דבר הנקרא אצלנו 'כלות הנפש', ומאידך גיסא - הירידה לעולם, ההתעניינות בפרטים, האחריות לעזור לזולת. אכן, זוהי 'אישיותו' של אדמו"ר הזקן - לעבוד בשני הקווים, ואת זה הוא הנחיל גם לכל ההולכים בדרכיו. ■

נשמרתא דאורייתא

ביאורים מתורת חב"ד לרף היומי

פסחים לו-נה

האדם והמאכל – מי מהם המשפיע

עם הארץ אסור לאכול בשר (פסחים מט, ב)

העניין הוא שאדם גדול יכול להתעלות במדרגה גם מבחינת מותרות, אבל קטן הערך, יפול ממנה פסולת ונובלות למטה כו'.

דהנה ידוע שהמאכל מגשם הנפש מצד גסות המאכל שהיא נמשכה מבחינת מותרות שפע העליונה, והנה כמו הבשר שהוא גשמי, להיותו מבחינת המותרות, כאשר יאכלנו עם הארץ שמצומצם בדעתו ומדותיו ונפשו מתחתיות המדרגה, על כן בקל תפילנו ממדרגתו ויתגשם מאד, ויבא לידי תאוות זרות וכיוצא, וזהו שעם הארץ דוקא אסור לאכול בשר, לפי שאין המותרות שלו נכללים בקדושה אלא יפלו למטה.

אבל תלמיד חכם מותר לאכול בשר, כי לא יתגשם מחומריות של הבשר, ואדרבה יכול להיות שבחינת מותרות זו במה שאכל הבשר יומשך על ידו אצלו תוספת שפע כח שכלו באלקות ותוספות קדושות המדות באהבה ויראה וכיוצא, וזהו בכל אחד לפי עוצם רוממות מדרגתו במעלת נשמתו כך יכול להיות בחינת מותרות שלו נבלעים ונכללים בקדושה האלקי ביותר.

והיינו הטעם שאמר רב נחמן עד דלא אכילנא בשר דתורא לא צלילא דעתאי וכיוצא בזה בשאר העידונים של המאכלים במותרות כמו עגלא תלתא וכיוצא, אמנם זהו דוקא לפי ערך מעלת הנשמה דוקא, והמופת לזה ממה שבשבת מצד הארת בחינת נשמה יתירה יכול כל אדם לעדן את עצמו בבשר וכיוצא, אפילו עם הארץ לפי שגם המותרות נכלצו ונכללו בקדושה בשבת כמ"ש בכתבי האריז"ל.

ובזה יובן מה שכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר כו', פירוש, אצל הצדיק יכול גם בחינת המותרות שלו להכלל בקדושה העליונה, ולכן אוכל לשובע נפשו, אבל רשעים שנפלו בתחתית המדרגות, בטנם לאכול לשובע תחסר אור נשמתם ותפלים לגמרי.

ועל דרך זה יובן בכל חד לפום שעורא דילי גם בבינונים וצדיקים, שכל הגבוה גבוה יותר אין צריך לסיגופים ותעניות וגם לא יהי העדר אור בנשמתם מרוב אכילה וכיוצא, וד"ל.

(ע"פ מאמרי אדמו"ר הוקן תקס"ה ח"ב ע' תתלח)

ללמוד שלא לשמה

לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ, ב)

תימה דרכ גופיה אמר בפ"צ דברכות כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נכלל. ואורי"י דהתם מייירי כנון שלומד כדי להתייר ולקטטר (תוד"ה וכו')

והנראה על פי האמת דבחינת שלא לשמה כאן הוא עצמו השלא לשמה דברכות שהוא סם המות ונוח לו שלא נברא, דהא סתמא נקיט הכא והתם ואפילו הכי קאמר לעולם יעסוק וכו', שמתוך הרגל לימודו יבוא לבחינת לשמה, כי המאור שבה מחזירו למוטב, כי הגם שנקרא סם המות, מכל מקום כך הוא יכול להתהפך לסם חיים במאור שבה, אבל אם היה מונע לגמרי בשביל זה מעסק התורה הי' הולך בשרירות לבו לעשות כל רע בעיניו הי'.

ואף על פי שכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכהאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחינת גלות בתוך הקליפה

לפי שעה, מכל מקום הרי כשיעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם, אזי בשוכו אל ה' גם תורתו שבה עמו.

ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי, שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ירח ממנו נדח.

אמנם יש עוד אופן ב"שלא לשמה", והוא כשאינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"ו, אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, פירוש מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו, ומכל מקום אין זה נחשב לשמה ממש, כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים על כל פנים להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוח ותעלומות לבו על כל פנים, כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אלא אם כן אוהבו או ירא ממנו, כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו על כל פנים.

אך באופן זה אין הדבר תלוי בתשובה, אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה, הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא, מאחר שלא נתלבש בו עדיין שום קליפה דנוגה, ולכן לעולם יעסוק אדם כו'. וכן העניין בתפלה שלא בכוונה כמו שכתוב בזהר.

(ע"פ תניא פל"ט. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקסט)

השפעה מעלמא דאתכסיא

והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד אמו האידנא לאו אחד הוא. . לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. ושמו אחד מאי אחד אמו האידנא לאו שמו אחד הוא. . לעולם הבא כולו אחד נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י (פסחים נא, א)

ביאור שייכות ב' ענינים אלו (שבועה"ב יברכו על כל הבשורות הטוב והמטיב, ושבועה"ב יהיה נקרא כמו שהוא נכתב), יובן על פי מה שכתב רבנו הזקן בתניא על מאמר רז"ל (במשנה ברכות נד, א) כשם שמברך על הטובה כו', ופירשו בגמרא (שם ס, א) לקבולי בשמחה, כמו שמחת הטובה הנראית ונגלית. ומבאר הטעם לזה, כי גם זו לטובה, רק שאינה נגלית ונראית לעיני בשר, והיינו משום שטובה זו היא מעלמא דאתכסיא שלמעלה מעלמא דאתגליא שהוא ו"ה משם הוי" ב"ה, ועלמא דאתכסיא הוא י"ה וכו'.

אמנם, עניין זה הוא רק באופן שהאדם מקבל את היסורים בשמחה, היינו, שעיי"ז שמתבונן ששורש ומקור עניין היסורים למעלה הוא טוב הגנוז שבעלמא דאתכסיא, אזי מקבל את היסורים בשמחה, אבל למטה בפועל ממש לעיני בשר הרי זה היפך הטוב. וטעם הדבר הוא, לפי שעכשיו אי אפשר שהטוב הגנוז יומשך בגילוי בעוה"ז, כיון שהעולם לא נזדכך עדיין, ואינו כלי לקבל בגילוי השפעה מעלמא דאתכסיא.

והנה ההבדל בין קרי לכתוב ("נקרא" ו"נכתב") הוא שהכתיב הוא בהעלם והקרי הוא הגילוי, ובעולם הזה אינו נקרא ביו"ד ה"א משום שיו"ד ה"א הוא עלמא דאתכסיא ("העלימהו שלא יקרא ככתבו"). אבל לעתיד לבוא יהי' גילוי שם הוי" דלעילא שבעלמא דאתכסיא ולכן יהיה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא ביו"ד ה"י, וממילא יהיו ההשפעות שמעלמא דאתכסיא טובים גם באופן הנראה והנגלה.

(ע"פ תורת מנחם ספר המאמרים תשכ"ו ע' קמז-קמח)

ה"תוך" של "לא לשמה"

שמתוך שלא לשמה בא לשמה (פסחים נ, ב)
יש לומר שלא זו בלבד שמאוחר יותר הוא יגיע לעסק
התורה לשמה, אלא שכבר עתה ב"תוך" ה"שלא לשמה"
קיימת כוונה "לשמה".
פירוש: בתוכו ופנימיותו של כל יהודי בכל מצב שהוא,
יש רצון וכוונה לקיים את רצון ה'. כפסק דין הרמב"ם שגם
יהודי שבית דין צריכים לכופו לקיים את פסק התורה לתת
גט, הרי בשעת מעשה יש בו רצון "לעשות כל המצוות,
ויצרו הוא שתקפו".

(לקוטי שיחות ח"כ ע' 50)

יום דהיינו בכל שעה צירוף אחד הוא מהוה ומחיה העולמות
עליונים ותחתונים נובל לילה י"ב צירופי אדני"ן, והחיות
רצוא ושוב, פירוש שהחיות שהיה על ידי צירוף הראשון עולה
למקורו ויורד החיות אחר כך על ידי צירוף השני, שאם לא כן
היה די בצירוף אחד, ולכן מזה נמשך בחינת עבר ועתיד שהחיות
הראשון מסתלק ונכלל במקורו מלמטה למעלה ויורד נמשך
חיות אחר מלמעלה למטה ונעשה בחינת זמן.

והנה מבשרי אחזה אלוה כמו למשל באדם שיש לו איזה עניין
לדבר הנה הדברים חקוקים על לבו כולם כאחד כל מה שיוכל
לדבר ולפרוט בשפתיו בשעה ושתיים. כך כביכול למעלה מקור
החיות והצורות שהוא חיי החיים אור א"ס ב"ה שם אין שום
התחלקות זמן עבר הוה ועתיד כי שם נכללו כולם כאחד והרי
יש בכחו להיות ולחיות עוד כמה פעמים שיתא אלפי שני כו'
וכמה שמיטין יובלין עד אין סוף ותכלית רק כשהחיות נמשך
מלמעלה למטה להחיות העולמות נעשה בחינת זמן וכן קודם
שנברא העולם לא היה בחינת זמן כלל.

והנה כתיב אני ה' לא שנית ואתה הוא קודם שנברא העולם
כו'. פי' כמו שהיה יחיד ומיוחד קודם שנברא כן עתה יחיד
ומיוחד ממש אחר שנברא כמ"ש אתה הוא ה' לבדך ואע"פ
שנברא העולם לזה אומר אתה עשית וגו'. ואתה מחיה וגו'. כי
ביו"ד נברא העוה"ב ובה' נברא העוה"ז. והם כל סדר הזמנים
ואפילו ימות המשיח ותחיית המתים שאינם אלא בחינת יו"ד
וה"א. והוא למשל כמו באדם אות אחת נגד כל דבורים שלו
שיכול לדבר כל ימי חייו אינו נחשב לכלום, כך כל העולמות
עליונים ותחתונים כולא קמי' כלא חשיב.

וזהו שכתוב ברגע קטן עזבתך שאינה אלא רגע קטן, ומה
שכתוב כי אלף שנים כיום, היינו בזמן הגלות וכמו שכתוב
ואשמרה בלילה. משא"כ לעתיד לבוא שיתגלה אלקותו בעולם
ואז עין בעין יראו וראו כל בשר שהכל נחשב לרגע, ולזאת ברגע
קטן עזבתך וברחמים גדולים אקבץ, פי' כשאקבץ ברחמים
גדולים דהיינו שיתגלה אלקותו אז תראה כי ברגע קטן עזבתך,
וזהו יעלה ויבא זכרוננו, שאינו אלא זכר בעלמא.

וכשישים האדם הדברים האלה על לבו שכל העולם הוא תחת
הזמן והזמן הוא נחשב כרגע לפניו ית' שהוא למעלה מהזמן

ואין לפניו שום התחלקות
זמן כלל והיתה בלבו
כיקוד אש בוערת ותכלה
נפשו לדבקה בו ית', וזהו
תשובה קדמה לעולם,
היינו שהתשובה בכלות
הנפש הוא למעלה מהזמן
והעולם. שהוא לדבקה בו
ית' באור א"ס ב"ה שאין
לפניו שום התחלקות זמן
כלל, שמחמת התבוננות
הזה בא לידי תשובה
בכלות הנפש אליו
יתברך.

(ע"פ לקוטי תורה לעשרת ימי
תשובה ס, ד-סא, א)

מעלת התורה על העולם

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן
תורה (פסחים נד, א)
ובמדרש (ויק"ר פ"ט) איתא אלפים שנה קדמה תורה לברייתו
של עולם.

ולכאורה קשה, הלא כל עניין הזמן הוא בריאה חדשה
שנתחדשה בדרך יש מאין בבריאת העולם כמו כללות עניין
הבריאה שבראה הקב"ה מאין ליש, וכשם שכל מה שנברא
בעולם הרי לא היה קודם שנברא הנה כן הוא בהבריאה דזמן
שלא היתה קודם שנברא העולם, ואם כן מה שייך לומר שהתורה
קדמה לעולם, וגם מהו עניין המספר אלפים שנה דוקא.

אך העניין הוא דהנה עולם הוא ו' קצוות - ד' רוחות העולם
מזרח מערב צפון ודרום, וארץ ושמים שהם מעלה ומטה. דעולם
הוא מקום היינו מציאות, וכל מציאות בהכרח שמוגבל בו'
קצוות, ומקום הגשמי הוא מוגבל בו' קצוות גשמיים, דשרש
הוא מו' קצוות רוחניים שהן שש מדות העליונות כמ"ש לך ה'
הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כי כל בשמים ובארץ
ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא שהוא מדת יסוד, וששה מדות
העליונות הן שרש הו"ק שבמקום, וכמבואר ברעיא מהימנא
פנחס (רנה, ב) ע"פ אין כל חדש תחת השמש שכל מה שלמטה
הרי יש לו שרש ומקור באצילות, והיינו בספירת המלכות
והששה מידות דאצילות.

אבל התורה קדמה אלפים היינו בחינת אאלפך חכמה אאלפך
בינה, כי המוחין הם מובדלים מן המדות, דהנה המדות הם
לצורך העולמות, וכמ"ש זכור רחמין וחסדיך כי מעולם המה,
היינו שהרחמים וחסדים הם לצורך העולמות, וכתיב כי אמרתי
עולם חסד יבנה שבשביל העולמות נבנה מדת החסד היינו דלא
רק בשביל בריאת העולמות בפועל צריך למידת החסד, אלא גם
בשביל הרצון והמחשבה שיהיו עולמות (שזהו עניין כי אמרתי
עולם, דכשעלה ברצוני ית' שיהי עולם, הנה בשביל זה נבנה
מדת החסד), ולולא העולמות לא היו נאצלות המדות.

אבל המוחין הן לעצמו כביכול, היינו לא רק בשביל העולמות,
שגם אם לא היו העולמות שייך ג"כ עניין המוחין. ויובן על פי
עניין המוחין כמו שהם באדם, שגם כשלא יש למי להשפיע
דבר שכל הרי הוא יכול לישב ולהשכיל השכלות, מה שאין
כן בבחינת המדות. על דרך משל מדת החסד, כשלא יש למי
להשפיע טוב וחסד, הרי בטל כל המדה וכלא היה כלל, וכמו
שמצינו באברהם דכתיב ביה והוא יושב פתח האהל כחום היום,
שעניין מה שישב על הפתח הוא שחיפש אחר עוברים ושבים
בכדי שיהיה לו למי להשפיע החסד, כי בלתי המקבל מתאבד כל
פעולת המשיע.

ועל דרך זה יובן למעלה, שהמדות הם לצורך ההשפעה אל
הזולת היינו להעולמות, וזהו שהמידות שלמעלה הם שורש
העולמות. אבל המוחין הם למעלה מהעולמות, וזהו שהתורה
קדמה לעולם, קדמה היינו במעלה (ולא בזמן), והקדימה היא
בבחינת אלפיים שנה, אאלפך חכמה אאלפך בינה.

(ע"פ ספר המאמרים תרנ"ג ע' יפ-רפא. תש"ד ע' 198-199)

תשובה למעלה מהעולם

שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם ואלו הן . .
תשובה (פסחים נד, א)

אין הפירוש שהיתה קודם בריאת העולם. שאם אין עולם אין
עון אשר חטא ואין תשובה.

ולהבין זה צריך להבין מהות התשובה, כי העולם טועים
לומר דוקא אנשים פחותי הערך ובעלי עבירות הם הם הצריכים
לתשובה, והאמת אינו כן כי מאחר שעיקר התשובה היא בה'
תאנה ועילאה ואיש בער לא ידע.

אמנם באמת אמרו זה על אנשים יושבי אהל ולומדי תורה.
כי הנה עיקר התשובה היא בלב שהיא בחינת ה' עילאה דהיינו
כלות הנפש אליו ית'. והיינו על ידי שמתבונן שכל העולם הוא
תחת הזמן, שיתא אלפי שני דהוי עלמא, ואפילו ימות המשיח
ותחיית המתים הוא בזמן, והזמן הוא נברא להחיות העולמות
עליונים ותחתונים שעל ידי י"ב צירופי הוי' שמתחדשים בכל

אלפי יעדים,
נתיב אחד!

נתיב מדיה - היחיד שמגיע לכל בתי הכנסת בארץ!

אלפי בתי כנסת
נהנים כל שבוע
מחולקת עלווי השבת
בצורה הטובה
והמשתלמת ביותר.

נתיב מדיה

חציה שהעולם שלך צוץ ליצירה
טלפון אחד והוא בנתיב הכנסה
074-703-5009

להבין ולהשכיל מפיו של הדולה ומשקה

'להבין ולהשכיל', ארבעה מאמרים נבחרים מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, עם ביאור נרחב מאת הרב יואל כהן, כרך שני בסדרה

בדרך כלל מיוסדים מאמרי הרבי על מאמרי החסידות של ששת אדמו"רי חב"ד שלפניו, אך מתוך השאלות והדיוקים, הביאורים המקוריים, ההדגשים, הניסוחים התמציתיים וחיבורי הנושאים השונים יחד – סוגיות מהותיות ועמוקות בתורת החסידות מקבלות אור חדש ובהיר. מתוך הדיון והשקלא-וטריוא במאמרים הקודמים, נושאים שלא נתבארו עד תומם מקבלים הסברה ברורה ובהירה.

סגנונם התמציתי במיוחד של המאמרים מחד גיסא, והיותם מיוסדים על כתיבי החסידות של רבותינו הקודמים מאידך גיסא, עלול לגרום ללומד שאינו מצוי בתוך הסוגיה ואינו רגיל לסגנון התמציתי בסוגיות החסידות המופשטות – שלא להבחין בעומקם של דברים. לעתים, סוגיה שלמה המתפרסת על כמה וכמה דפים או מאמרים שלמים ב'המשכים' ארוכים של אדמו"ר מוהרש"ב או אדמו"ר מוהרי"צ, מוזכרת בתמציתיות גדולה במאמרי הרבי, כאשר תוך כדי אזכור של כמה מילים בודדות המתמצות את העניין, מתחדשת בו משמעות עמוקה וחדשה. כאמור, בימים אלו הולכת ונשלמת מלאכת העריכה של כרך שני בסדרה זו המכיל ארבעה מאמרים נבחרים ויסודיים ממאמרי הרבי המוגהים, ערוכים ומבוארים כיד ה' הטובה על רבי יואל ומתק שפתיו. בביאור שבספר מוסברים היטב המושגים המוזכרים במאמרים, ניתן הרקע לכללות הסוגיה בה הם עוסקים, מודגשת הנקודה העיקרית העולה מתוך כלל הדברים, ומתוך כל זאת מתגלה העמקת המיוחדת שישנה במאמרים והחדשנות העולה מתוכם. עורכו הראשי של הספר הוא הגה"ח הרב אליהו אברהם קירשנבאום (כשסייעים בידו: הרבנים

הגאונים הרב מנחם מענדל פלדמן, הרב משה לינק והרב ישראל אריה לייב רבינוביץ). אולם מעבר לכך שהכל כאשר לכל נשען ויוגן משיעורי רבי יואל כהן שליט"א, הוא עצמו השתתף בעריכה וליווה אותה בעוד הדברים מתבררים ומתלבנים מחדש.

הביאור נחלק לשני חלקים: האחד – גוף המאמרים ומתחתם פירוש המבאר את עיקרי הדברים בהרחבה ובשפה בהירה. בנוסף לפירוש הצמוד באו הערות בשולי הגיליון הכוללות מראי מקומות, תוספת הסבר במקום הצורך ומובאות קצרות המוסיפות הסבר ורקע לסוגיה. השני – לאחר ביאור גוף המאמר בא מדור עיונים. ביאורים אלו המחולקים לסעיפים, באים לתוספת ביאור כללי בנושא הנדון, הרחבה והעמקה בו, יישוב קושיות המתעוררות ומסתעפות ועוד.

זו אפוא תמצית סיפורה, על קצה המזלג, של הסדרה המספקת לכל 'מבקש' הזדמנות פז להבין ולהשכיל בתורת החסידות עם חברותא בדמות ספר הולם. ■

כוח הסברתו הנפלאה של ה'חזור' הראשי, הגאון החסיד רבי יואל כהן שליט"א, ידוע ומפורסם הוא בשער בת רבים. מאז עלות כ"ק אדמו"ר זי"ע לכס ההנהגה, ביו"ד שבט תשי"א – ועוד בחודשים שקדמו לכך, בין תקופת ההסתלקות של חותנו הגדול, כ"ק אדמו"ר הרי"צ זי"ע, לבין זריחת אורו של חתנו, הרבי זי"ע – במשך שבעים שנים רצופות שרוי רבי יואל לילה לילה ביום בדבר אחד ויחיד: ללמד חסידות ולבאר חסידות בשלל דרכים.

במרצת שנות האורה והטובה, ניצב רבי יואל בראש צוות ה'חוזרים' שתפקידם היה לשחזר את דברות קודשו של הרבי בהתועדויות שנמשכו על פני שעות ארוכות, להעלותם עלי כתב ולזכות את אור עולם בשגב יפעתם. בד בבד, רבי יואל עצמו כותב היה כמו ידיו את מאמרי החסידות אשר נערכו מחדש ולאחר מכן הוגהו בדקדקנות, כל אות וכל שורה, לרבות כל הערת שוליים ומראי מקום, בידי הרבי. למלאכת קודש זו, שביטאה אולי את אחד משיאי גאונות עמקותו, היה מקדיש הגר"י כהן יממות רצופות (שהופסקו לתפילה בלבד) עד אשר בירך על המוגמר ויכול היה להעלות את העלים להיכלו של הרבי ולהגהתו.

מבין שומעי לקחו בכל השנים שפר גורלם של תלמידי השיעור הגבוה בשיבה השוכנת במרכז חב"ד ליובאוויטש העולמי, אשר בבית 770 בברוקלין שבניו יורק. עם תלמידים אלו נמנים בוגרי כל ישיבות חב"ד בארץ הקודש, שבהשלימם את מכסות שנות לימודם ב'ישיבה-קטנה' ובישיבה-גדולה' נוסעים לשנת לימודים תמימה בחצר הרבי, המכונה בעגה החב"דית 'קבוצה'. ה'מגיד-שיעור' של תלמידים אלו בחסידות אינו אלא רבי יואל

בעצמו. במועדים קבועים ונקובים, מספר פעמים בשבוע, זוכים המה לשים אוזניהם כאפרסכת ולהתענג על שיעורים ארוכים ומסודרים מפיו במאמרי חסידות.

שעה מיוחדת של קורת רוח שמורה לעת כניסת השבת של עונת החורף. או אז מכונסים כולם באחד המבנים המסונפים ל-770 לשעה ארוכה של שיעור מעמיק שאינו מוגבל בשעות ובזמן מפיו רבי יואל, הנוהג לקנח את השיעור המעמיק בסדרה של ניגוני דבקות מקוריים שאותם הוא עצמו מלמד את תלמידיו, תנועה אחר תנועה, בלא אחר בלא. רק לאחר שעות עומק קסומות אלו עומדים הרב והתלמידים לקבלת שבת, כשמפיהם בוקעת המיית תפילה: "לכו נרננה".

הספר 'להבין ולהשכיל' מכיל ארבעה מאמרים של הרבי שאותם לימד הגר"י כהן בפני תלמידיו בשיעורים מסודרים אלו. כרך ראשון בסדרה הופיע לפני שנים ספורות והתקבל בהתלהבות רבה ועתה שוקדת המערכת על השלמת עריכת הכרך השני.

החלה ההרשמה לתכנית השנתית בלקוטי אמרים - תניא

הרישום מיועד לנבחרים בהצלחה בתכנית שער היחוד והאמונה בחנוכה תשפ"א

פרטים אצל הנציגים בישיבות ובטלפון 072-221-9050

לבית

תפארת שמשון